

ВОЛОДИМИР ВАСИЛЬОВИЧ МОРГУН

10 березня День народження видатному вченому у галузі генетики і селекції рослин доктору біологічних наук, професору, академіку НАНУ, директору Інституту фізіології рослин і генетики НАНУ, завідувачу відділу експериментального мутагенезу, члену Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки, члену Міжвідомчої ради з питань новітніх біотехнологій, почесному президенту Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. Вавілова, президенту Українського товариства фізіологів рослин, заступнику голови експертної ради Державної комісії України з сортовипробовування і охорони сортів рослин Володимиру Васильовичу Моргуну. Колектив біологічного факультету УжНУ щиро вітає Володимира Васильовича. Бажаємо йому міцного здоров'я, щедрої і світлої долі, щасливого довголіття наповненого творчими злетами і з вірою у світле майбуття.

Народився В. В. Моргун в 1938 році у с. Новоселиці Чигиринського району Черкаської області. Навчався у Знам'янському сільськогосподарському технікумі та на агрономічному факультеті Української сільськогосподарської академії. За відмінні успіхи в навчанні був удостоєний стипендії ім. В. І. Леніна. Свою наукову діяльність розпочав ще студентом. У 1964–1967 роках навчався в аспірантурі УСГА за спеціальністю “генетика”. З 1974 р. В. В. Моргун завідував відділом експериме-

нтального мутагенезу в Інституті молекулярної біології і генетики АН УРСР. У 1986 р. він обраний директором Інституту фізіології рослин АН УРСР, який, після об'єднання з генетичними відділами Інституту молекулярної біології і генетики, реорганізовує в Інститут фізіології рослин і генетики НАНУ.

Титанічна працездатність та вироблена багаторічним досвідом інтуїція дозволили Володимиру Васильовичу протягом 45 років творчої праці створити біля 80 сортів та гібридів озимої пшениці, жита, тритикале, кукурудзи, нової культури маїссинте, більша частина яких протягом 27 років висівається на полях України і країн СНД на площі від 1 до 5,5 млн. га. Він є автором 6 монографій, серед яких широковідомі “Мутационная селекция пшеницы”, “Экспериментальная изменчивость кукурузы” та ін., понад 300 наукових праць, численних рекомендацій і 80 авторських свідоцтв та патентів. В. В. Моргун є головним редактором таких фундаментальних наукових збірок як “Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть”, “Фізіологія рослин в Україні на межі тисячоліть”, “Живлення рослин: теорія і практика” тощо. Під його керівництвом захищено 15 кандидатських і 10 докторських дисертацій.

Загального визнання набув його внесок у розвиток теорії індукованої мутаційної мінливості рослин, генетичної інженерії, біотехнології та фізіологічної генетики, обґрунтував новий напрямок генетичного поліпшення рослин – мутаційну селекцію, виконав унікальні дослідження стосовно генетичної загрози аварії на Чорнобильській АЕС. Його праці з питань теорії і методів гетерозисної селекції кукурудзи, створення нового типу напівкарликових сортів озимої пшениці, які поклали початок “зеленій революції” широко відомі в Україні та за кордоном.

В. В. Моргун поводить значну науково-організаційну і громадську роботу, зокрема координує наукові дослідження з питань фізіології, генетики і селекції рослин, є членом Бюро Відділення загальної біології НАН України, Президентом Українського товариства фізіологів рослин, членом Комітету з питань державних премій України в галузі науки і техніки, Головою спеціалізованої ради Інституту фізіолога рослин і генетики НАН України із захисту дисертацій за спеціальністю “Фізіологія рослин” і “Генетика”, заступником голови експертної ради Державної комісії України із сортовипробовування і охорони сортів рослин. Він є головним

редактором журналу „Фізіологія і біохімія культурних рослин“, членом редколегії журналу „Цитологія і генетика“.

За ініціативою В. В. Моргуна спільним наказом Президії НАН України та Міністерства агропромислової політики України була створена мережа базових господарств Інституту фізіології рослин і генетики НАН України, яка щороку розширюється за рахунок нових господарств різних агро кліматичних зон України. Діяльність цієї мережі має важливе народногосподарське значення, оскільки основною метою її є впровадження у сільськогосподарське виробництво України нових високопродуктивних сортів озимої пшениці і гібридів кукурудзи, якими славиться Інститут.

В. В. Моргун – двічі Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (1982 та 1997 рр.) та Державної премії СРСР (1986 р.), премії президентів академій наук України, Білорусі і Молдови (2002 р.), премії ім. В. Я. Юр'єва НАН України. Його нагороджено орденом "Знак Пошани", "Орденом Жовтневої революції", орденом Князя Ярослава Мудрого V ступеня, нагрудним знаком "Знак Пошани", почесними грамотами Президента Національної академії наук України та численними медалями, дипломами і грамотами. Йому присвоєно звання "Кращий винахідник сільськогосподарства СРСР", "Кращий винахідник Академії наук УРСР", „Винахідник року НАН України у 2004 р.“. Він обраний академіком Національної академії наук України за спеціальністю "Генетика і селекція" (1990 р.). Володимир Васильовичу присвоєно почесне звання "Заслужений діяч науки і техніки України" (1998 р.). Його наукова та педагогічна ді-

яльність високо оцінюється за межами нашої держави. Радою Американського бібліографічного інституту міжнародних досліджень В. В. Моргуна було обрано Людиною року 1997. У 2001 році він став почесним академіком Угорської академії наук. У 2004 р. Східно-Український біографічний інститут визнав В. В. Моргуна Лауреатом номінації „Лідер України“ за професійні заслуги. Цього ж року йому присвоєно звання „Лідер агропромислового комплексу 2004 року“.

Не оминає увагою академік В. В. Моргун і Ужгородський національний університет, співпраця з яким здійснюється у кількох важливих напрямках, серед яких можна вказати підготовку студентів за фаховими дисциплінами (викладання курсу “Сучасні методи селекції з основами генетичної інженерії” та проведення семінарів на біологічному факультеті); стажування студентів та аспірантів біологічного факультету на базі Інституту фізіології рослин і генетики НАН України, який ак. В. В. Моргун очолює; ак. В. В. Моргун – член редакційної колегії Наукового вісника Ужгородського університету. Серія: Біологія.; член оргкомітетів Міжнародних науково-практичних конференцій, які проводяться на базі біологічного факультету УжНУ. Академік Володимир Васильович Моргун є почесним доктором Ужгородського національного університету.

*В. І. Ніколайчук
доктор біологічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України*

Отримано: 9 січня 2007 р.

Прийнято до друку: 19 січня 2007 р.